טמאסק וסינגפורה במאה הארבע עשרה: ארכאולוגיה וכרוניקה

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

המקורות הכתובים: סיניים, ג'אוואניים ומלאיים

ההיסטוריה של האי לפני 1819 נשענת על שלושה סוגים של עדויות כתובות: ספרות מסעות וגאוגרפיה סינית, שירת חצר ג'אוואנית והמסורת ההיסטורית המלאית. מאחר שלכל אחד מהם נקודת מבט משלו ומגבלות משלו, ההבנה המודרנית של סינגפור במאה הארבע עשרה תלויה בקריאתם יחד ובבדיקתם מול הממצא הארכאולוגי.

המקור הסיני החשוב ביותר הוא ה-*Daoyi Zhilüe* ("תיאור קצר של ברברי האיים") מאת וואנג דאיואן (Wang Dayuan), סוחר-נוסע שהפליג בנגייאנג בסביבות 1330 והשלים את חיבורו באמצע המאה הארבע עשרה.[1] וואנג תיאר מקום שכינה דאנמאשי (Danmaxi), תעתיק סיני של טמאסק, והבחין בתוכו בשני אזורים. הראשון, לונגיאמן (Longyamen), "שער שיני הדרקון", היה מצר בין שתי גבעות שדרכו עברו ספינות. השני, באנזו (Banzu), היה יישוב על גבעה שבו התגוררו סוחרים.[2]

תיאורו של וואנג מעמיד את שני האזורים בניגוד חד. על לונגיאמן הזהיר כי ספינות השבות מהאוקיינוסים המערביים עלולות להיתקל בפיראטים התוקפים במאתיים עד שלוש מאות סירות. על באנזו כתב שתושביה הם סוחרים ישרים, ששערם קצר, לראשם טורבנים מסאטן רקום זהב ולגופם בגדים אדומים.[3] באנזו מזוהה בדרך כלל עם אזור גבעת פורט קנינג (Fort

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

(Canning Hill), ולונגי'אמן עם הכניסה המערבית לנמל, בקרבת נמל קפל (Keppel Harbour) של ימינו.[4] וואנג תיעד גם כי בין התוצרת המקומית היו עץ לאקה ובדיל, וכי התושבים סחרו עם סוחרים סינים מצ'ואנג'ואו.[5]

הטקסט של וואנג מכיל פרט נוסף בעל חשיבות מדינית. הוא דיווח כי טמאסק הותקפה בידי הסיאמים וכי העיר עמדה במצור במשך חודש.[6] האפיזודה מראה שהיישוב היה בעל ערך מספיק כדי למשוך את תשומת לבה של מעצמה יבשתית וחזק דיו כדי להתגונן. היא מראה גם את רעיעות מעמדו בין שכנים גדולים ממנו.

המקור הג'אוואני הוא ה-*Nagarakretagama*, שיר חצר שחובר בשנת 1365 לשבח ממלכת מג'אפהיט (Majapahit) שבמזרח ג'אווה. הוא מונה את טומאסיק (Tumasik) בין השטחים שהמשורר ראה בהם וסאלים של מג'אפהיט.[7] שירת חצר מתעדת טענות. הרשימה משקפת אפוא את שאיפותיה של מג'אפהיט יותר מאשר את שליטתה בפועל. עם זאת, היא מאשרת שהיישוב היה מוכר בשמו בבירת המדינה החזקה ביותר בארכיפלג ונחשב ראוי לטעון לבעלות עליו.

המקור השלישי הוא המסורת ההיסטורית המלאית, ובראשה ה-*Sejarah Melayu*, "דברי הימים המלאיים" (Malay Annals), כרוניקת חצר של שושלת מלקה שחוברה במאות החמש עשרה והשש עשרה ונערכה מחדש בראשית המאה השבע עשרה.[8] דברי הימים מספרים את סיפורה של סינגפורה כמושבה הראשון של השושלת שמשלה לימים במלקה. הם נכתבו כדי להעניק לגיטימיות לשליטי מלקה וג'והור, והם כרוניקה שושלתית בעלת כרונולוגיה לא ודאית. אף על פי כן, תיאורם את סינגפורה תואם בקווים כלליים את העדויות הסיניות והארכאולוגיות.

דברי הימים המלאיים ואגדת הייסוד

לפי ה-*Sejarah Melayu*, נסיך מפלמבנג בשם סאנג נילה אוטמה (Sang Nila Utama), שטען כי הוא מצאצאי אלכסנדר הגדול, נחת על האי טמאסק, ראה חיה מוזרה ורבת עוצמה ונאמר לו שזהו אריה. הוא ראה במראה סימן מבשר טובות, ייסד עיר על האי וקרא לה סינגפורה, "עיר האריה".[9] לפי המסופר מלכו בסינגפורה חמישה שליטים לפני שהעיר נפלה. מסורת מאוחרת יותר מתארכת את הייסוד לסביבות 1299, תאריך שהפך לחלק מהנרטיב הרשמי של ההיסטוריה הארוכה של סינגפור.[10]

האגדה מבטאת כמה טענות בבת אחת. המוצא מפלמבנג קושר את סינגפורה ליוקרתה של סריביג'איה. המוצא מאלכסנדר קושר את השושלת לעולם האסלאמי הרחב, שבו נכתבה הכרוניקה. האריה, חיה שמעולם לא חיה על האי, הופך יישוב רגיל למקום שנבחר בידי

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

ההשגחה. עבור ההיסטוריון של המרכז הפיננסי, המאפיין המעניין ביותר של האגדה הוא התעקשותה על לגיטימיות. נמל במצר נזקק לשליט שסמכותו הוכרה בידי סוחרים ושכנים כאחד. אגדת הייסוד שימשה כלי להכרה זו.

דברי הימים מכילים גם אפיזודות המשקפות את הסכנות שעמדו בפני העיר. הם מספרים על התקפה של דגי חרב שנהדפה בזכות רעיונו של נער לבנות מחסום מגזעי בננה, ועל החזק באדאנג (Badang), שמעשי הגבורה שלו נזכרו בהקשר של אבן גדולה בשפך הנהר.[11] היסטוריונים קוראים את אפיזודת דגי החרב כאלגוריה של התקפה מן הים. יהיה מקורה אשר יהיה, היא מאשרת נושא העובר לאורך המקורות: שגשוגה של העיר היה מאוים תמיד מן הים.

ארכאולוגיה: העדויות מן הקרקע

במשך זמן רב הייתה העיר של המאה הארבע עשרה ידועה רק מטקסטים אלה, והדבר הותיר היסטוריונים רבים בספק אם התקיים בכלל יישוב בעל חשיבות כלשהי. הארכאולוגיה שינתה הערכה זו. הממצאים המוקדמים התגלו במקרה. בשנת 1819 מצאו פועלים שביראו את הג'ונגל בשפך נהר סינגפור סלע אבן חול גדול שעליו כתובת של כחמישים שורות. אבן סינגפור (Singapore Stone) התנשאה לגובה של כ-3 מטרים ורוחבה היה כ-3 מטרים. בשנת 1843 היא פוצצה בהוראת מהנדס היישוב בפועל (acting Settlement Engineer) כדי לפנות ולהרחיב את המעבר בשפך הנהר.[12] מן השברים שניצלו, חלקם נשלחו לכלכותה ואחד מוצג כיום בסינגפור. הכתובת מעולם לא פוענחה, אף שהחוקר ההולנדי הנדריק קרן (Hendrik Kern) הציע לתארך אותה לסביבות 1230.[13]

בשנת 1928 מצאו פועלים על גבעת פורט קנינג כמה פריטי תכשיטי זהב מאמצע המאה הארבע עשרה.[14] התכשיטים, בסגנון המזוהה עם מזרח ג'אווה, הצביעו על אליטה עשירה בעלת קשרים למג'אפהיט. הם אישרו שהגבעה, שהמלאים של 1819 כינו בוקית לרנגן (Bukit Larangan), "הגבעה האסורה", הייתה בעבר מקום מושבה של חצר.

חפירות שיטתיות החלו בשנת 1984. הארכאולוג האמריקני ג'ון מיקסיק (John Miksic) ערך את חפירתו הראשונה בפורט קנינג בין 18 ל-28 בינואר 1984 ומצא 1,346 שברי חרס, במשקל 14.31 ק"ג, מהמאה הארבע עשרה.[15] חפירות נוספות נערכו במתחם בית הפרלמנט בשנת 1994, באמפרס פלייס (Empress Place) בשנת 1998, ובפדאנג של מועדון הקריקט של סינגפור ובשטח קתדרלת סנט אנדרו בשנת 2003.[16] מן התוצאות המצטברות עולה כי טמאסק של המאה הארבע עשרה היא יישוב הנמל המתועד ביותר מבחינה ארכאולוגית במצרי מלקה.[17]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

הממצאים מאפשרים לשרטט תמונה של היישוב. על הגבעה הייתה חצר, ובה בתי מלאכה, ולאורך הגדה הצפונית של הנהר השתרע רובע מסחרי, שבו נפרקו סחורות, אוחסנו ועובדו. כלי חרס סיניים שולטים בממצאים: כדי אחסון מאבן (stoneware), פורצלן מתקופת יואן, לרבות כלים כחולים-לבנים וכלי סלדון, וכלי חרס יומיומיים. מטבעות, זכוכית, חרוזים וכלי מתכת מעידים על סחר עם סין, הודו והארכיפלג. עדויות לעיבוד מתכות מרמזות שהיישוב עיבד גם חומרי גלם.[18]

לצורכי ספר זה, שלוש מסקנות חשובות. ראשית, טמאסק הייתה נמל אמיתי עם שוק אמיתי, המחובר לרשתות הסחר העיקריות של זמנו. שנית, שגשוגה נשען על סחר המעבר והיצוא החוזר, אותו תפקיד שהיישוב הבריטי ימלא לאחר 1819. שלישית, הסחר שלה היה מכוון לסין, שסחורותיה, וככל הנראה גם סוחריה, היו נוכחים ביישוב. הנמל של המאה הארבע עשרה היה נמל מעבר (entrepôt). לעיר המודרנית, המתארת את עצמה באותה מילה, יש אפוא שושלת יוחסין ארוכה יותר ממה שמרמז הסיפור של 1819.

תפיסה שגויה נפוצה

לעתים קרובות נאמר שסינגפור הייתה כפר דייגים מנומנם כשהגיע ראפלס, ושההיסטוריה שלה החלה בשנת 1819. המחצית הראשונה של הקביעה מתארת את האי בשנת 1819 בדיוק מסוים: היישוב של הטמנגונג (Temenggong) מנה כ-150 נפשות, רובן מלאים, ובהם כ-30 סינים, מתוך אוכלוסייה כוללת של כאלף איש על האי, רובם בני עמי ים מקומיים.[19] המחצית השנייה שגויה. האי היה נמל בעל חשיבות אזורית חמש מאות שנה קודם לכן, כפי שידעו המייסדים הבריטים: ראפלס הכיר את המסורת המלאית על סינגפורה ובחר באתר בין היתר בשל הקשריו ההיסטוריים.

נמל בין סיאם למג'אפהיט

הנמל של המאה הארבע עשרה חי בין שתי מעצמות גדולות ממנו. בצפון, הממלכות התאיות, שהרחיבו את השפעתן במורד חצי האי המלאי, טענו לריבונות עליונה על נמלי חצי האי. בדרום-מזרח, מג'אפהיט טענה לבעלות על נמלי הארכיפלג. טמאסק עמדה במצור סיאמי, כפי שתיעד וואנג דאיואן, והיא מופיעה כווסאל בשירת החצר של מג'אפהיט. שליטיה קיימו ככל הנראה יחסים עם שתי המעצמות ועם סין, בחיפוש אחר ההכרה שאבטחה את הסחר שלהם בלי לוותר על האוטונומיה שהפכה אותו לרווחי.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

מיקום זה בין מעצמות הוא מאפיין חוזר בהיסטוריה של סינגפור. הרפובליקה המודרנית נוקטת מדיניות חוץ של איזון בין מדינות גדולות ממנה ושל טיפוח יחסים עם כולן, מדיניות הנבחנת בחלק F של ספר זה. יהיה זה אנכרוניסטי לייחס לשליטי טמאסק מדיניות חוץ במובן המודרני. ואולם המצב המבני היה דומה: נמל קטן בעל סחר יקר ערך, התלוי בסובלנותם של שכניו ובתועלת שהוא מביא לכולם.

נפילת סינגפורה

קצה של העיר של המאה הארבע עשרה מתועד באופן שונה במסורות השונות. ה-*Sejarah Melayu* מספר על שליט שהוציא להורג אישה מן החצר בעקבות האשמת שווא, ועל אביה, פקיד בכיר, שבנקמה פתח את שערי העיר בפני צי ג'אוואני פולש. המקורות הפורטוגליים של המאה השש עשרה, ובהם תיאורו של טומה פירש (Tomé Pires), מספרים על נסיך מפלמבנג, פאראמסווארה (Parameswara), שמצא מקלט בסינגפורה, הרג את שליטה המקומי ומשל באי כמה שנים לפני שגורש.[20] איזו גרסה שתהיה קרובה יותר לאירועים, התוצאה הייתה זהה. בסביבות 1398 נמלט שליט סינגפורה צפונה וייסד יישוב חדש במלקה, שם כונן את השושלת שאת תולדותיה מתעדים דברי הימים.[21]

הממצא הארכאולוגי מרמז שהיישוב על האי לא נעלם בבת אחת. ממצאים מהמאה החמש עשרה מועטים יותר מאלה של המאה הארבע עשרה, מה שמרמז שהרובע המסחרי שקע בהדרגה. ואולם החצר עברה למלקה ולקחה עמה את הסמכות המדינית שמשכה את הסחר והגנה עליו. ללא שליט שיכול היה להציע הגנה והכרה, איבד האי את תפקידו כשוק. הוא נשאר מקום על הנתיב, מוכר ליורדי ים ומשמש מדי פעם ראשי שבטים מקומיים, אך חדל להיות מרכז.

נפילת סינגפורה מכילה את הלקח הראשון של ספר זה. שגשוגו של נמל נשען על מוסדות – סמכות מוכרת, שוק בטוח, היטלים צפויים – ומוסדות אלה יכלו לנדוד. כשהחצר עזבה, הסחר הלך בעקבותיה. הגאוגרפיה נותרה קבועה, ואילו המוסדות שהפכו את הגאוגרפיה לעושר נדדו עם החצר.

הערות

1. ה-*Daoyi Zhilüe* מתוארך בדרך כלל לשנת 1349; מסעותיו של וואנג דאיואן התקיימו בשנות ה-30 של המאה הארבע עשרה. ראו "Daoyi Zhilüe," Wikipedia; ו-"Wang Dayuan" (נצפה בספטמבר 2026), וכן הדיון ב-"Deconstructing Banzu and," *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 169 (2019)

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

."Longyamen: The Daoyi zhilüe (1349) in the New Early History of Singapore" ↩

2. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026), המצטטת את וואנג דאיואן: "Longyamen is intersected with two mountains belonging to the Temasek natives, akin to a dragon teeth-like formation, with a water channel running through the middle." ↩

3. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026), המצטטת את וואנג דאיואן על הפיראטים של לונגיאמן, שתקפו "with two to three hundred perahus", ועל תושבי באנזו, אשר "wear their hair short, with turban of gold-brocaded satin, and red-coloured clothing." ↩

4. זיהוי באנזו עם גבעת פורט קנינג ולונגיאמן עם המעבר בנמל קפל מקובל ברבים אך אינו בלתי שנוי במחלוקת; ראו המאמר ב-*Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 169 (2019) שצוטט לעיל, וכן Wikipedia, "Long Ya Men" ו-"Ban Zu" (נצפה בספטמבר 2026). ↩

5. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026), בסיכום דבריו של וואנג דאיואן: עץ לאקה ובדיל הופקו במקום, והילידים סחרו עם סינים מצ'ואנג'ואו. ↩

6. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026): וואנג דיווח כי "the city successfully resisted the attack for a month." ↩

7. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026): ה-*Nagarakretagama*, שנכתב בשנת 1365, "listed Tumasik as a vassal of the Majapahit." ↩

8. על תיארוכו ונוסחיו של ה-*Sejarah Melayu* ראו C.C. Brown (trans.), *Sejarah Melayu or Malay Annals*, Kuala Lumpur, Oxford University Press, 1970 (הדפסה חוזרת של מהדורת 1952), מבוא; נוסח 1612 נחשב בדרך כלל לבסיס הטקסט ששרד. ↩

9. C.C. Brown (trans.), *Sejarah Melayu or Malay Annals*, פרק 3, על בואו של סאנג נילה אוטמה ועל מתן השם סינגפורה; דברי הימים מציגים את השליט כצאצא של איסכנדר זולקרנאין (Iskandar Zulkarnain, אלכסנדר הגדול). ↩

10. Kwa Chong Guan, "Remembering John Norman Miksic", *BiblioAsia*, כרך 21, גיליון 4, ינואר 2026, על מושב השלטון של הנסיך האגדי שייסד את סינגפורה בסביבות 1299. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

11. C.C. Brown (trans.), *Sejarah Melayu or Malay Annals*, על התקפת דגי החרב ועל באדאנג; הקשר בין באדאנג לאבן סינגפור הוא אסוציאציה עממית מאוחרת. ↩

12. National Library Board Singapore, Infopedia, "Singapore Stone" (הגילוי ביוני 1819 ב-Rocky Point, ממדים של כ-3 מ' על 3 מ', כ-50 שורות כתובת, ההשמדה בשנת 1843 בהוראת מהנדס היישוב בפועל, Captain Stevenson). ↩

13. National Library Board Singapore, Infopedia, "Singapore Stone": שברים שהצילה Lt-Colonel James Low, שניים שנשלחו למוזיאון של Royal Asiatic Society בכלכותה, השריד ששרד המוצג בסינגפור, והתיארוך שהציע קרן לסביבות 1230. ↩

14. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026): בגבעת פורט קנינג בשנת 1928 "several pieces of gold ornaments dating to the mid-14th century were discovered". ↩

15. Kwa Chong Guan, "Remembering John Norman Miksic", *BiblioAsia*, כרך 21, גיליון 4, ינואר 2026 (החפירה הראשונה בפורט קנינג בין 18 ל-28 בינואר 1984, 1,346 שברי חרס במשקל 14.31 ק"ג מהמאה הארבע עשרה). ↩

16. Kwa Chong Guan, "Remembering John Norman Miksic", *BiblioAsia*, כרך 21, גיליון 4, ינואר 2026 (מתחם בית הפרלמנט 1994, אמפרס פלייס 1998, הפדאנג של Singapore Cricket Club 2003, קתדרלת סנט אנדרו 2003). ↩

17. Kwa Chong Guan, "Remembering John Norman Miksic", *BiblioAsia*, כרך 21, גיליון 4, ינואר 2026; התוצאות מוצגות ב-John N. Miksic, *Singapore and the Silk Road of the Sea, 1300–1800*, Singapore, NUS Press, 2013, שזכה בפרס ההיסטוריה של סינגפור (Singapore History Prize) הראשון בשנת 2018. ↩

18. סיכום התמונה הארכאולוגית על פי John N. Miksic, *Singapore and the Silk Road of the Sea, 1300–1800*, Singapore, NUS Press, 2013. ↩

19. Wikipedia, "Founding years of modern Singapore" (נצפה בספטמבר 2026), על היישוב של הטמנגונג שמנה כ-150 נפשות, "most of them Malays, with around 30 Chinese", ועל אוכלוסייה כוללת של "around a thousand". ↩

20. Wikipedia, "Temasek" (נצפה בספטמבר 2026): מקורות פורטוגליים מציינים כי פאראמסווארה "ruled Singapura for five years" לפני שנאלץ לעבור למלקה. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

21. "Wikipedia, "Malacca Sultanate (נצפה בספטמבר 2026): פאראמסווארה ייסד את מלקה בסביבות 1400 לאחר נפילת סינגפור בשנת 1398. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.